

साम्यवाद

1. साम्य - समानता
2. मार्क्सचा विचार
3. मार्क्स - (१८१८-१८८३) जर्मन विचारवंत
4. कामगारांचे कल्याण हे त्याच्या तत्त्वज्ञानाचे मुख्य उद्दीष्ट
5. १७ व्या शतकात युरोपात उदारमतवाद मांडला गेला. त्यामुळे भांडवलशाहीला गती मिळाली. उदारमतवाद्यांनी अहस्तक्षेपी धोरणाचा पुरस्कार केला. राज्याने आर्थिक बाबतीत हस्तक्षेप करू नये असे त्यांचे म्हणणे होते. मध्यमवर्गाने सत्ता आपल्या ताब्यात घेतली. १८ शतकात झालेल्या औद्योगिक क्रांतीमुळे त्यांची सत्तेवरील पकड भक्कम झाली. कामगारांना कोणीच वाली राहिली नाही. या पार्श्वभूमीवर मार्क्सने आपले विचार मांडले आहेत.
6. त्याने कामगारांच्या बिकट अवस्थेची कारणे इतिहासात शोधण्याचा प्रयत्न केला आहे. तसेच त्यावर उपाय म्हणून क्रांतीचा मार्गही सुचविला आहे.
7. त्याच्या म्हणण्याप्रमाणे भूत-वर्तमान-भविष्य एकमेकांशी जोडलेले असते. त्यामुळे वर्तमान समजून घेण्यासाठी आणि भविष्याला दिशा देण्यासाठी भूतकाळाचा - इतिहासाचा अभ्यास करणे गरजेचे असते.
8. त्याचा दावा असा आहे की आजपर्यंत राजेराजवाड्यांचा आणि त्यांच्या कटकारस्थानांचा आणि युद्धांचा इतिहास लिहिला गेला. कामगारांचा इतिहास यापेक्षा वेगळा आहे आणि तो अधिक महत्त्वाचा आहे.
9. त्याच्या म्हणण्याप्रमाणे प्राचिन काळापासून जगात केवळ दोनच वर्ग होते आणि आहेत - आहारे आणि नाहीरे - बाकी लिंग, भाषा, धर्म, वंश, राष्ट्र या आधारांवरील सर्व फरक खोटे, बनावट (False consciousness)
10. ज्यांच्या हाती उत्पादनाच्या साधनांची मालकी असते ते आहारे - ते अल्पसंख्य असतात, संघटीत असतात, आर्थिक आणि राजकीय सत्ता त्यांच्या हाती असते. ते नाहीरे वर्गाचे शोषण करतात.
11. उत्पादनाच्या प्रक्रियेमुळे माणसांचे आहारे आणि नाहीरे वर्गात विभाजन झाले. उत्पादन साधनांची मालकी ज्यांच्या हाती तो आहारे वर्ग आणि दुसरा कष्टकरी नाहीरे वर्ग
12. उत्पादनाच्या पद्धती बदलत गेल्या त्याप्रमाणे समाज वेगवेगळ्या अवस्थांमधून गेला.
13. गुलामगिरी, शेती आणि भांडवलशाहीची अवस्था
14. मालक-गुलाम, जमीनदार-शेतमजूर, भांडवलदार-कामगार
15. सर्व अवस्थांमध्ये नाहीरे वर्गातील गुलाम, शेतमजूर आणि कामगार यांचे शोषण झाले आहे.
16. ते बहूसंख्य होते परंतु त्यांच्याकडे उत्पादन साधनांची मालकी नव्हती, ते संघटीत नव्हते.

17. आहरे वर्ग राज्यसंस्थेचा वापर करुन आपले दमन कार्य चालू ठेवतो.
18. राज्यसंस्था म्हणजे सत्ताधा-यांच्या हातातील शस्त्र असते. सत्ताधारी त्याचा वापर विरोधी गटांना चिरडून टाकण्यासाठी करतात. कायदे, न्यायालये, पोलीस, लष्कर सर्व यंत्रणा सत्ताधा-यांसाठी वापरल्या जातात.
19. भांडवलशाही व्यवस्थेत कारखाने उभे राहिले, नविन शहरे वसवली गेली. जमीन, शेती, जमीनदार, ग्रामीण भाग या सर्वांचे महत्त्व कमी होऊन त्यांची जागा भांडवल, उद्योग, भांडवलदार आणि शहरांनी घेतली. नव्या व्यवस्थेत अनेक कामगार औद्योगिक केंद्रांमध्ये एकत्र येतात. त्याचप्रमाणे भांडवलदार स्पर्धा आणि अंतर्गत संघर्षांमध्ये अडकले होते. त्यांचे कामगारांवर थेट नियंत्रण नसते. त्यामुळे भांडवलशाही व्यवस्थेमध्ये कामगारांना स्वतःला मुक्त करुन घेण्याची सुवर्ण संधी आहे. त्या संधीचा फायदा घेऊन संघटीत होऊन कामगारांनी क्रांती केली पाहिजे. राज्यसंस्था ताब्यात घेऊन समाजवादी समाजव्यवस्था निर्माण करावी
20. या व्यवस्थेत सर्व कामगार असतील. खाजगी मालमत्तेची संकल्पना नसेल. एकच वर्ग असल्यामुळे संघर्षाचा प्रश्न येणार नाही. राज्यसंस्थेचे काम संपेल. कायदा, पोलीस न्यायालये या संस्थांची गरज भासणार नाही. या सर्व संस्था नष्ट होतील. वर्ग नष्ट होतील. सर्व माणसे शक्य तितके काम करतील आणि आवश्यक तेवढाच मोबदला समाजाकडून घेतील. प्रत्येक माणूस दुस-याचा विचार करेल. संघर्ष नसतील त्यामुळे कोणालाही असुरक्षित वाटणार नाही. सर्वांचे संबंध प्रेमावर आधारित असतील. समाजवादी अवस्थेतून साम्यवादी समाजाची निर्मिती होईल. साम्यवादी समाज वर्गविहीन आणि राज्यविहीन असेल. तो एक आदर्श समाज असेल. तेथे कोणत्याही प्रकारचे दमन नसेल.
21. साम्यवाद प्रत्यक्षात येणे कठीण आहे. तो एक आदर्श आहे. १९१७ मध्ये लेनिनने रशिया मध्ये हा प्रयोग केला. त्याने साम्यवादी पक्ष स्थापन केला. पक्षाच्या नेतृत्वाखाली तेथिल शेतक-यांनी क्रांती केली. क्रांतीनंतर समाजवादी समाजव्यवस्था स्थापन करण्याचे प्रयत्न झाले. त्यासाठी हिंसेचा मोठ्या प्रमाणावर वापर करण्यात आला. अनेक श्रीमंतांना, जमीनदारांना आणि भांडवलदारांना मारण्यात आले. त्यांचा संपत्ती सरकारजमा करण्यात आली. काही काळानंतर रशियामध्ये साम्यावादी पक्षाची सत्ता रुजली. परंतु भांडवलदारांची जागा साम्यवादी पक्षाच्या नेतृत्वाने घेतली. असमानता तशीच राहिली. साम्यवादी पक्षाची हुकूमशाही अस्तित्वात आली. १९९० मध्ये तेथिल जनतेने क्रांती करुन साम्यवादी पक्षाची जुलमी राजवट उलथून टाकली. लोकशाहीची स्थापना केली. भांडवलशाहीचा मार्ग स्वीकारला.

Shubharaj Buwa.